«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Ректори МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б. Ғафуров», профессор Ҷӯразода Ҷамшед Ҳабибулло

____

«_28_»_______________ 2020

ХУЛОСАИ
МДТ «ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ХУҶАНД БА НОМИ АКАДЕМИК БОБОҶОН ҒАФУРОВ»

Диссертатсияи Султонзода Тоҷибой Султонӣ таҳти унвони «Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ ва суннатҳои шарҳнависӣ бар «Маснавии маънавӣ»-и Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ, аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик дар кафедраи адабиёти классикии тоҷики МДТ “ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” ба анҷом расидааст.

Султонзода Тоҷибой соли 1993 факултети филологияи Институти давлатии педагогии Ленинободро (ҳоло Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б.Ғафуров) бо ихтисоси муаллими фанни забон ва адабиёти тоҷик хатм намудааст. Солҳои 1993-1995 фаъолияти меҳнатиро ба ҳайси муаллими кафедраи байнифакултетии забон ва адабиёти ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров оғоз намуда, солҳои 1995-1998 таҳсилро дар аспирантураи донишгоҳи мазкур идома дода, соли 2000-ум рисолаи номзадии хешро дар мавзӯи «Шарҳи қасоиди Хоқонӣ»-и Алавии Шодиободӣ ва масъалаҳои маърифати бадеии ашъори Хоқонӣ» таҳти роҳбарии профессор Абдуманнон Насриддинов ба дифоъ расонидааст.

Диссертатсия ба масъалаи шарҳшиносии «Маснавии маънавӣ» дар мисоли «Ҷавоҳир-ул-асрор ва завоҳир-ул-анвор»-и Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ», ки аз қадимтарин шарҳҳои «Маснавӣ» ба ҳисоб меравад, бахшида шудааст.

Мушовири илмӣ мудири шуъбаи таърихи адабиёти Институти забон ва адабиёти ба номи Рудакии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои филологӣ, профессор Сатторов Абдунабӣ.

Дар натиҷаи баррасии диссертатсияи «Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ ва суннатҳои шарҳнависӣ бар «Маснавии маънавӣ»-и Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ» чунин хулосаҳо бароварда шуданд:

Диссертатсияи Султонзода Т.С. таҳқиқоти комилу анҷомёфтаи илмист, ки дорои аҳаммияти назарию амалӣ ва навгонии илмӣ мебошад. Муҳимияти пажӯҳишии мавзӯи дисссертатсия дар он зоҳир мешавад, ки бо вуҷуди мавҷуд будани шарҳҳои зиёди “Маснавии маънавӣ”, ки таълифи он аз замони зиндагии Мавлоно оғоз ва то имрӯз идома ёфтааст, дар ин замина корҳои таҳқиқӣ ба андозаи зарурӣ сурат нагирифтааст. Шарҳҳои “Ҷавоҳир-ул-асрор ва завоҳир-ул-анвор”-и Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ, “Мукошифоти разавӣ”-и Муҳаммадризои Лоҳурӣ, «Асрор-ул-ғуюб»-и Хоҷа Айюби Порсо, «Шарҳи «Маснавии маънавӣ»-и Мир Нуруллоҳи Аҳрорӣ, «Латоиф-ул-луғот»-и Абдулатифи Аббосии Гуҷаротӣ, “Махзан-ул-асрор»-и Валимуҳаммади Назири Акбарободӣ, «Футӯҳоти маънавӣ”-и Абдулалии Баҳрулулуми Лакҳнавӣ, «Шарҳи кабири Анқаравӣ»-и Русухиддин Исмоили Анқаравӣ, “Гулшани тавҳид”-и Шоҳидии Муғлавӣ, “Шарҳи Маснавӣ”-и Муҳаммаднаим, “Шарҳи асрор”-и Мулло Ҳодии Сабзаворӣ, Шарҳи Шоҳ Доии Шерозӣ ва монанди инҳо дар Эрон, Афғонистон ва Туркия ба нашр расидаанд, вале ба таври ҷудогона ва густарда мавриди омӯзиш қарор нагирифтаанд. Ҳол он ки ба риштаи таҳқиқ кашидани шарҳҳои “Маснавии маънавӣ”, таҳияву нашри муҳимтарини онҳо ва муайян кардани арзиши филологиашон дар адабиётшиносӣ хеле муҳим мебошад. Таҳқиқи шарҳҳои “Маснавии маънавӣ” ба дарку маърифати афкори Мавлоно, шинохти рамзҳои ирфонии “Маснавӣ”, ошно гардидан бо дараҷаи маърифатгарии гузаштагон ва муайян намудани арзишу мақоми он имконият медиҳад.

Диссертатсияи Султонзода Т.С. аввалин кӯшиш дар муаррифӣ ва муайян кардани арзиши шарҳҳои “Маснавии маънавӣ” дар адабиёти

форсии тоҷикӣ мебошад. Ҳадафи аслии таҳқиқот, пеш аз ҳама, муаррифии шарҳи “Ҷавоҳир-ул-асрор ва завоҳир-ул-анвор”-и Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ ҳамчун нахустин шарҳи “Маснавии маънавӣ”, муайян намудани арзиш ва вежагиҳои он, таъсиру нуфуз ва ҷойгоҳи он дар ташаккули шарҳнигорӣ бар “Маснавӣ”, муаррифии шарҳҳои асримиёнагии “Маснавии маънавӣ” аз рӯи ҷуғрофиёи интишор, муаррифии аввалин шореҳон ва нахустин мактабҳои шарҳнигорӣ бар “Маснавии маънавӣ”, муайян намудани заминаҳои ба вуҷуд омадани мактаби шарҳнигорӣ бар “Маснавии маънавӣ”, арзиши шарҳҳо дар маърифати рамзҳои “Маснавии маънавӣ”, арзиш ва қимати шарҳҳое, ки дар Туркия, Эрон ва Ҳинд ва таълиф ёфтаанд, баррасии махсусиятҳои забонӣ ва сабкии шарҳҳо, роҳу усули нигориши шореҳон, сарчашмаҳо ва заминаҳои фикрии шореҳони “Маснавии маънавӣ” ва амсоли ин мебошанд.

Бунёди назарӣ ва методологии диссертатсия бар асоси усули таҳқиқи муқоисавию таърихӣ, татбиқӣ, қиёсӣ, матншиносӣ ва оморӣ буда, ҳангоми таълиф таҳқиқоти олимони ватанию хориҷӣ, аз қабили Маликушшуаро Баҳор, Шиблии Нӯъмонӣ, Абдулҳусайни Зарринкӯб, Забеҳулло Сафо, Бадеуззамони Фурӯзонфар, Аннемари Шиммел, Абдулбоқии Гулпинорлӣ, Абдулкарими Суруш, Вилям Читтик, Расул Ҳодизода, Худоӣ Шарифов, Абдуманнон Насриддинов, Абдунабӣ Сатторзода, Носирҷон Салимӣ, Низомиддин Зоҳидӣ ва дигарон ба кор гирифта шудаанд.

Зимни таҳқиқ ва хулосабарорӣ муҳаққиқ навгониҳои зиёдеро махсус қайд намудааст. Чунончи, дар диссертатсия бори нахуст кӯшиши таҳқиқи шарҳҳои “Маснавии маънавӣ”-и Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ сурат гирифта, муаллиф мақом, арзишу аҳаммият ва ҷойгоҳи ин шарҳҳоро дар мисоли аввалин шарҳи “Маснавӣ” - “Ҷавоҳир-ул-асрор ва завоҳир-ул-анвор”-и Камолиддин Ҳусайни Хоразмӣ муайян намудааст.

Диссертант шарҳҳоро аз лиҳози забон, ҳаҷму муҳтаво, анвоъ ва арзиши онон дастабандӣ карда, роҷеъ ба шарҳҳои форсӣ, ҳиндӣ, туркӣ,

арабӣ, инглисию олмонӣ ва шарҳҳое, ки бо забонҳои дигари ҳиндӣ таълиф гардидаанд, маълумоти муфид додааст.

Дар диссертатсия бори аввал дар асоси сарчашмаҳои илмӣ шахсияти Камолуддини Ҳусайни Хоразмӣ муаррифӣ шуда, ихтилофи назарҳое, ки дар байни аҳли таҳқиқ мавҷуд буданд, рафъ гардидаанд. Таҳиягари матни шарҳи "Ҷавоҳир-ул-асрор" доктор Муҳаммадҷаводи Шариат мисли аксари муҳаққиқони дигар шахсияти Ҳусайни Хоразмиро бо сӯфии машҳури ҳамноми ӯ - Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ (тав. 958 ҳ.), ки пас аз саду ҳаждаҳ соли вафоти Ҳусайни Хоразмӣ зистааст, омехта мекунад. Соҳиби рисола дар асоси таҳқиқу омӯзиши яке аз сарчашмаҳои маъруфи давр – "Маҷолис-ун-нафоис"-и Мир Алишери Навоӣ ва маълумоти худи Камолуддини Хоразмӣ дар "Ҷавоҳир-ул-асрор" ба натиҷае мерасад, ки аксари муҳаққиқон, бино бар такя кардан ба маълумоти китоби Қозӣ Нуруллоҳи Шуштарӣ – "Маҷолис-ул-мӯъминин" шахсияти ин ду нафарро ба ҳам омехта кардаанд. Муаллифи диссертатсия бар он муваффақ шудааст, ки чеҳраи воқеии Хоразмиро барои хонандагон муаррифӣ кунад.

Бояд гуфт, ки дар зиндагии шахсӣ ва маънавии Камолуддини Хоразмӣ ва ошноии ӯ бо "Маснавии маънавӣ" Хоҷа Абулвафои Хоразмӣ, ки аз сӯфиёни маъруфи замон буд, таъсири муҳим гузоштааст.

Диссертатсияи мазкур барои пур кардани холигоҳи шарҳнависӣ бар "Маснавии маънавӣ" аз кӯшишҳои аввалин ба ҳисоб меравад.

Дар маҷмӯъ диссертатсияи Султонзода Тоҷибой Султонӣ таҳти унвони «Камолуддин Ҳусайни Хоразмӣ ва суннатҳои шарҳнависӣ бар «Маснавии маънавӣ»-и Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ» ба ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик мувофиқ мебошад.

Мазмун ва муҳтавои диссертатсия дар 3 монография, 48 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 16 мақола дар нашрияҳои илмии аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда инъикос гардидааст. Мазмуни диссертатсия ҳамчунин дар

шакли маърӯза ва гузоришҳои илмӣ дар конференсияҳои вилоятӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналхалқӣ (солҳои 2009-2020) баён шудааст.

Кафедраи адабиёти классикии тоҷики Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров диссертатсияи Султонзода Тоҷибой Султониро кори илмии бaанҷомрасида ва мубрам меҳисобад, ки дар сатҳи баланди илмию таҳқиқотӣ таълиф шуда, ба ҳама талаботи диссертатсионӣ ҷавобгӯ аст. Дар ин замина, диссертатсияи мазкурро барои дифоъ аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ тавсия менамояд.

Хулоса, дар маҷлиси кафедраи адабиёти классикии тоҷики МДТ “Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” қабул шудааст.

Дар маҷлиси кафедра 3 доктори илми филологӣ, профессор (Хоҷаева Матлуба, Ғаффорова Умеда, Насриддинов Фахриддин), 11 нафар номзади илми филологӣ, дотсент (С. Саидов, Ш.Тоҷибоев, С.Мирзоев, Ҳ. Зоиров, М.Ӯрунова, М.Бобоева, Д.Ваҳҳобзода, М.Неъматова, А.Раҳимов, С.Азизов, А.Ҳоҷиев,) ва 1 нафар муаллими калон (Т. Ашрапова) иштирок доштанд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” -15 нафар, “зид”- 0, “бетараф” -0.

Қарори №8, аз 27 марти соли 2020.

Раис,
мудири кафедраи адабиёти
классикии тоҷик — Урунова Мавҷуда

Котиб — Бобоева Муътабар

Тасдиқ мекунам:
Сардори шуъбаи кадрҳои
МДТ “ДДХ ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров” — Ашрапова Заррина